

**Методичні рекомендації
щодо проведення Зеленого уроку
у позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладах**

Складно переоцінити важливість екологічної освіти в житті людини. Саме екологічні знання – ключ до усвідомлення того, в якому тісному взаємозв'язку перебувають людина та природа, і яким чином діяльність людини може завдати непоправної шкоди довкіллю. Екологічна освіта та виховання спрямовані на формування особистості, яка у повсякденному житті дотримуватиметься норм екологічно грамотної поведінки та підтримуватиме практичні дії державних та громадських установ щодо захисту довкілля. Виховання почуття особистої відповідальності за все живе на Землі, бережливого ставлення до навколишнього середовища, поглиблення екологічних знань, **культури** повинні стати рисою характеру кожної людини і це повинно закладатись у якісно новому, цілісному підході до виховання особистості в єдиному процесі безперервної освіти.

В цілях популяризації природоохоронних акцій і залучення до них великої кількості людей міжнародною спільнотою 12 травня 1991 році було засновано свято - День екологічної освіти, яке відзначається щорічно в багатьох країнах Європи. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України пропонує долучитися педагогічним та учнівським колективам позашкільних й загальноосвітніх навчальних закладах до цієї традиції і проводити щорічно 12 травня Зелений урок .

Зелений урок можна відзначати шляхом організації та проведення конференцій і семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології, а також проведенням трудових, екологічних та природоохоронних акцій, проектів, конкурсів, які дозволять учнівській молоді краще пізнавати природу рідного краю, та виконувати конкретні практичні дії по збереженню, оздоровленню та відновленню довкілля.

Позашкільним та загальноосвітнім навчальним закладам, дитячим громадським об'єднанням при організації та проведенні Зеленого уроку рекомендовано:

1. Видати наказ директора по закладу, якщо захід буде проводитись з вихованцями закладу, або наказ начальника управління освіти (директора департаменту освіти), якщо планується охопити даним заходом учнівську молодь свого регіону, про проведення Зеленого уроку.
2. Утворити організаційний комітет з підготовки та проведення Зеленого уроку.
3. Скласти план проведення Зеленого уроку, у якому повинна обов'язково міститися інформація про конкретні заходи, місце та час їх проведення.
4. Визначитись із віковою категорією учасників заходу.
5. Враховуючи вікові та індивідуальні особливості учасників Зеленого уроку, рівня їх розвитку, зацікавленості визначити форми, методи та методичні прийоми проведення заходу.
6. У процесі підготовки Зеленого уроку організатори мають дотримуватись таких принципів: відповідності змісту роботи потребам особистості, добровільності, врахування вікових та індивідуальних особливостей, позитивної спрямованості, об'єктивності, науковості, наступності, гуманізму, неперервності.
7. Скласти сценарний план проведення Зеленого уроку, передбачивши: ведучих; музичний супровід; відповідне оформлення місця проведення; залучення виступу екоколективів; нагородження учасників та переможців заходу.
8. Залучити до організації та проведення Зеленого уроку волонтерів, працівників місцевих екологічних державних та громадських організацій.
9. Довести інформацію про захід та план його проведення до відомих колективів позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, дитячих громадських об'єднань та усіх бажаючих.
10. Визначити обсяг робіт (якщо планується трудова акція), які необхідно виконати та забезпечити необхідною кількістю робочого інвентарю та матеріалами.
11. Звернути увагу на стан території, де буде відбуватися трудова акція.
12. З метою збереження життя та здоров'я учасників заходу підготувати та провести інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності учнів щодо правил користування садово-городнім, колючо-ріжучими предметами та інструментами.
13. Заздалегідь:

- а) провести анкетування серед учнівської молоді щодо форм проведення Зеленого уроку у своїх навчальних закладах та в Україні в цілому;
- б) оголосити про проведення під час Зеленого уроку конкурсів: плакатів, малюнків та фотографій присвячених темі збереження природи;
- в) ознайомити учнівську молодь з історією виникнення традиції святкування Дня екологічної освіти в країнах світу.

14. З метою закріплення отриманих знань про стан навколишнього природного середовища та екологічні проблеми суспільства пропонуємо проведення: екологічної естафети; екоквесту, вікторини, бліц-гри.

Сторінками історії

Історія людського суспільства рясніє різного роду екологічними кризами. Навіть десятки десятиліть тому людина не була дбайливим господарем багатства, яке було в її руках.

Проблема екологічної кризи породжена найгострішими суперечностями, які на тлі нестримного, але суто технократичного прогресу, незбалансованого з об'єктивними параметрами і відновними можливостями біосфери, постійно продукуються протиприродними взаємовідносинами суспільства і природи.

З метою актуалізації екологічних знань у всіх сферах діяльності людини в 1991 році 12 травня було засновано День екологічної освіти. Цей день відзначається щорічно майже в усіх країнах Європи. Але передумови до появи екологічного свята виникли набагато раніше. У 1972 році на конференції, що проходила в Стокгольмі, була прийнята декларація про утворення особливої програми міжнародного характеру, у чиї завдання входило підвищення рівня екологічної обізнаності та вихованні населення у сфері захисту, охорони природних ресурсів. Тоді ж екологічну освіту внесли до категорії базових засобів, за допомогою яких людина і жива природа досягають гармонійного співіснування та взаємодії. Вже після того, як День екологічної освіти вступив у свої права - через рік - у Ріо-Де-Жанейро відбулася конференція ООН, де традиційно обговорювалися проблеми природокористування. В рамках цього заходу

організаторами було підкреслено важливе значення екологічної освіти в процесі розвитку населення Землі.

Важливо відзначити, що День екологічної освіти значимий не тільки для тих, хто займається екологічним просвітництвом і освітою, але і для всіх жителів нашої планети, адже мова йде про безпечне життя в майбутньому всіх нас. Формування екологічної культури сьогодні – запорука збереження здоров'я майбутніх поколінь!

Підготовка громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи, повинна стати одним з головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і економічних проблем сучасної України.

Цей день має стосунок до кожного з нас, адже планета загальна і є рідною домівкою для людей, незалежно від віку, національності і життєвого статусу. Ми можемо взяти участь у природоохоронних заходах, у День екологічної освіти - особливо.

Екологічна естафета

Дієвим засобом для залучення вихованців до навчальної діяльності та отримання радості від пізнання є навчальна гра. Гра допомагає визначити рівень інтелектуальних здібностей, уміння аналізувати, міркувати, комбінувати, програвати. В іграх діти відпрацьовують механізм навчальної діяльності. Під час колективної гри виявляються особисті риси кожної дитини, встановлюються взаємини з однолітками.

Мета: закріпити екологічні знання учнівської молоді; сприяти розвитку моральних якостей та любові до живої природи, вмінню узагальнювати та порівнювати; виховувати почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі; розвивати творчу та ігрову активність, готовність до екологічної діяльності; творче та абстрактне мислення, культуру.

Завдання :

- виховувати почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі;
- формування знань про природу, природні явища, рослинний і тваринний світ;
- розвивати естетичні почуття любові, поваги, бережливого ставлення до світу природи;
- розвивати уміння аналізувати явища природи, бережливого ставлення до її багатств як надзвичайно важливого середовища існування людини.

Місце проведення: територія навчального закладу.

Хід гри

1. У грі беруть участь не більше 7 команд по 4-6 осіб кожна.

На території закладу розміщуються зупинки, а саме:

- зупинка « Екологічна»;
- зупинка «Лікарські рослини»;
- зупинка «Народознавча»;
- зупинка «Здоров'я» ;
- зупинка «Відчуття»;
- зупинка «Мрія»;
- зупинка «Агітаційна».

На кожній зупинці на вихованців чекає завдання, на які діти мають відповісти або виконати, щоб отримати певну кількість балів.

Командам надається карта з розміщенням зупинок, та послідовність їх проходження.

2. Завдання зупинок :

Зупинка «Екологічна»

Назва команди _____

1. Назви термін за описом

_____ - наука (галузь знань), що вивчає взаємодію організмів та їх угруповань з середовищем існування. Комплексна наука, що досліджує середовище існування живих істот, включаючи людину.

_____ - природний процес руйнування гірських порід, ґрунтів із зміною властивостей, порушенням цілісності поверхні. Основними чинниками є вода і вітер.

_____ - присутність (наявність) у навколишньому середовищі речовин, енергії чи живих організмів, характер, місце знаходження або кількість яких справляє на нього небажаний ефект. Викликає зміну характеру середовища й властивостей його компонентів, часто шкідливо впливає на розвиток живих організмів.

_____ - територія (акваторія), повністю вилучена з господарського користування з метою збереження та вивчення наявних природних об'єктів, процесів. Є еталоном біогеоценозів, науковою лабораторією.

_____ - різновиди атомів одного й того самого хімічного елемента, що мають різну атомну масу.

_____ - сигналізує про наявність, нагромадження або зміну кількісного чи якісного складу забруднювачів у навколишньому середовищі. Може бути фізичним, хімічним і біологічним.

_____ - список рідкісних і таких видів рослин і тварин, яким загрожує зникнення; анований перелік видів з даними про нинішнє і минуле поширення, чисельність, причини її скорочення, заходи охорони.

2. Назвіть заповідні куточки свого регіону

3. Коли у природних умовах розкладуться на прості речовини поліетиленові пакети ?

а) через 2 місяця; б) через кілька століть; в) через 1 рік

4. Що треба зробити з річковою водою, щоб можна було її пити без ризику інфекційного захворювання?

а) профільтрувати; б) відстояти; в) прокип'ятити

5. Які види господарської діяльності дозволяються в заповідниках?

а) ніякі; б) лісорозробки; в) збір лікарських рослин;
г) видобування корисних копалин

6. Які рослини є індикаторами чистоти повітря?

а) тополя; б) лишайники; в) кульбаба; г) картопля.

7. Чому останнім часом стало небезпечно загорати ?

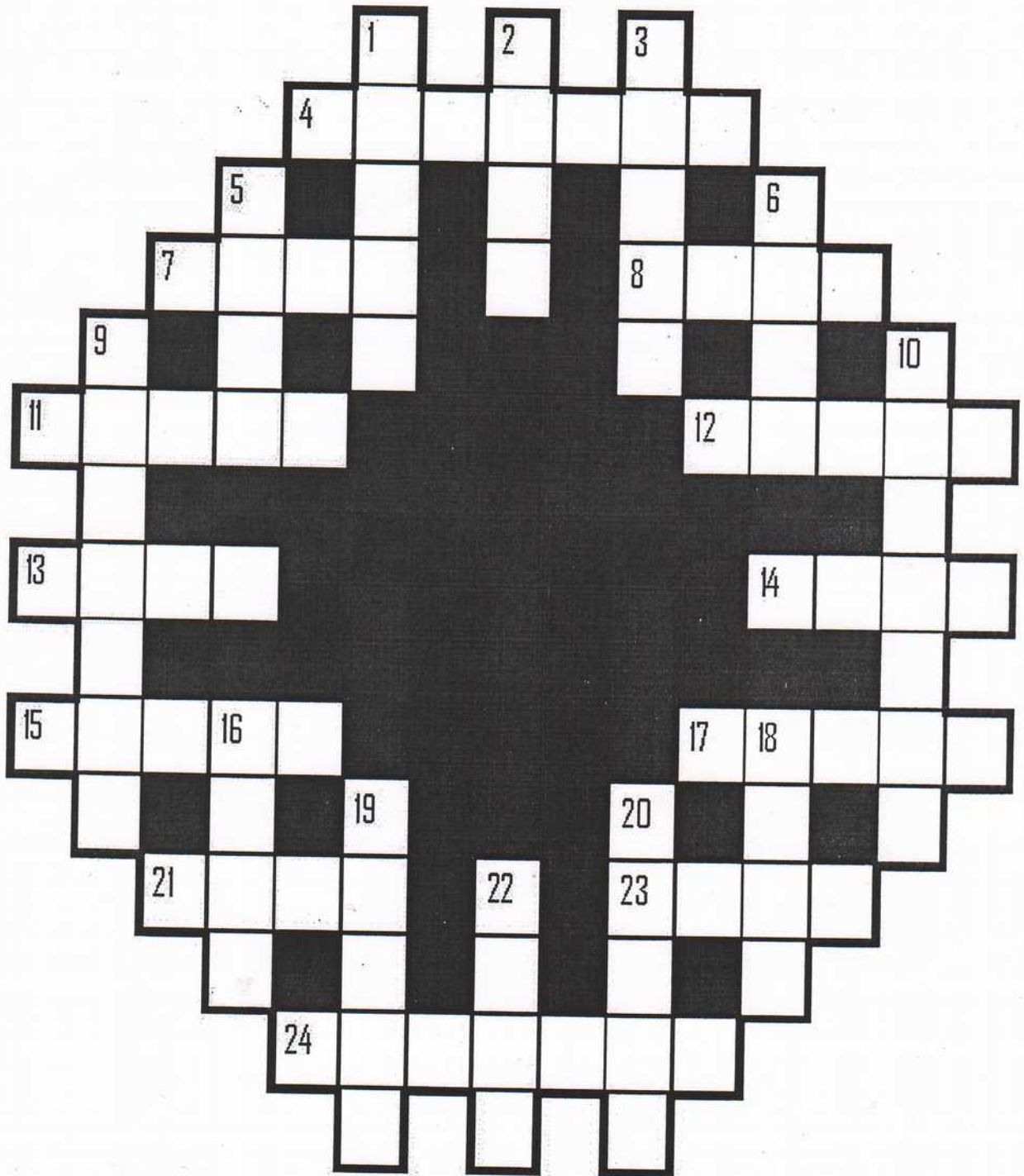
- а) люди часто перегріваються;
- б) загар впливає на зменшення вмісту вітаміну Д в організмі;
- в) із-за озонових дір збільшується вірогідність захворювання на рак шкіри.

8. Які джерела енергії за умов нормальної експлуатації найбільше забруднюють навколишнє середовище радіоактивними речовинами?

9. Розгадати кросворд:

По горизонталі: 4. Трав'яниста рослина родини складноцвітих, сушений корінь якої вживається як домішка до кави, а також для виготовлення її сурогату. 7. Злакова рослина, зерна якої використовуються для виготовлення хліба. 8. Рослина сімейства ароїдних з великими білими квітками. 11. Колюча трав'яниста рослина-бур'ян. 12. Дерево або кущ із гнучким гіллям, цілісними листками і зібраними в сережки одностатевими квітками. 13. Трав'яниста багаторічна або дворічна рослина родини зонтичних, пахуче насіння якої застосовується в кулінарії. 14. Нижча безхлорофільна рослина, що має форму шапки, надітої на ніжку, і розмножується головним чином спорами. 15. Однорічна або багаторічна трав'яниста декоративна рослина родини синюхових, квіти якої часто смугасті або плямисті, зібрані у великі суцвіття. 17. Південна водяна рослина родини лататтевих із великими красивими квітками та їстівними плодами. 21. Дерево, що має лапате листя з гострими кінцями й глибокими вирізами. 23. Дерево родини маслинових з перистим листям і міцною деревиною. 24. Центральна частина квітки покритонасінних рослин, що є жіночим органом їх розмноження.

По вертикалі: 1. Південне вічнозелене цитрусове дерево, яке дає їстівні плоди. 2. Подовжене гнучке стебло або гілка деяких рослин. 3. Нижня частина гриба. 5. Баштанна рослина з великими запашними плодами. 6. Багаторічна тропічна й субтропічна трав'яниста лікарська рослина з довгастим м'ясистим листям, укритим по краю шипами. 9. Невелике південне дерево або кущ з їстівними грушоподібними плодами. 10. Плодове дерево родини розових, близький родич мигдалю, персика, сливи і вишні. 16. Хвороба деяких рослин, що характеризується появою наростів на їх корінні. 18. Яра злакова культура з суцвіттям волоть і вкритим лускою (рідше голим) зерном. 19. Дерево або чагарник родини шовковицевих, що містить отруйні алкалоїди. 20. Багаторічна трав'яниста дрібна плавуча круглolistа рослина, що покриває води (зазвичай стоячі) та є їжею для водоплавних птахів. 22. Голчасте або лускоподібне листя деяких рослин (сосни, ялини, модрина і т. ін.).

Відповіді:

По горизонталі: 4 – Цикорій. 7 – Жито. 8 – Кала. 12 – Верба. 13 – Кмин. 14 – Гриб.
15 – Флокс. 17 – Лотос. 21 – Клен. 23 – Ясен. 24 – Маточка.

По вертикалі: 1 – Лимон. 2 – Лоза. 3 – Ніжка. 5 – Диня. 6 – Алоє. 9 – Мушмула. 10 – Абрикос. 16 – Кила. 18 – Овес. 19 – Анчар. 20 – Ряска. 22 – Хвоя.

Зупинка «Лікарські рослини»

На зупинці «Лікарські рослини» команда отримує фото, на якому зображені лікарські рослини, діти повинні підписати назви лікарських рослин. Одна правильна відповідь 1 бал.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Зупинка «Лікарські рослини»

Назва команди _____

- № 1 _____
- № 2 _____
- № 3 _____
- № 4 _____
- № 5 _____
- № 6 _____
- № 7 _____
- № 8 _____
- № 9 _____
- № 10 _____
- № 11 _____
- № 12 _____
- № 13 _____
- № 14 _____
- № 15 _____
- № 16 _____
- № 17 _____
- № 18 _____
- № 19 _____
- № 20 _____
- № 21 _____
- № 22 _____
- № 23 _____
- № 24 _____
- № 25 _____

Зупинка «Лікарські рослини»

Відповіді:

- № 1 Бузина чорна
- № 2 **Крушина** ламка
- № 3 Деревій
- № 4 Калина
- № 5 Валеріана лікарська
- № 6 Собача кропива п'ятилопатева
- № 7 Чебрець
- № 8 Дуб звичайний
- № 9 Конвалія звичайна
- № 10 Шипшина
- № 11 Кульбаба лікарська
- № 12 Звіробій звичайний
- № 13 Полин гіркий
- № 14 Живокіст лікарський
- № 15 Подорожник великий
- № 16 Ромашка лікарська
- № 17 Чистотіл великий
- № 18 Материнка звичайна
- № 19 Горицвіт звичайний
- № 20 Глід
- № 21 Пижмо звичайне
- № 22 Дерен справжній або кизил
- № 23 Мати-й-мачуха
- № 24 Золототисячник
- № 25 Аір

Зупинка «Народознавча»

На зупинці «Народознавча» діти повинні дати відповіді на запитання, кожна правильна відповідь 1 бал.

1. Які кольори Державного Прапора України? (синій та жовтий)

2. Який Державний Герб України? (Тризуб)

3. Головний законодавчий документ держави? (Конституція)

4. Назвіть рослини символи України?

(дуб, осика, верба, явір, смерека, ялина, тополя, каштан, вишня, яблуня, калина, бузина, ліщина, терен, глід, мак, мальва, ромашка, чорнобривці, барвінок, соняшник, деревій, хміль, виноград, ружа (троянда), рута, волошка, любисток, безсмертник, фіалка, конвалія)

5. Що входить до складу чоловічого українського народного одягу? (сорочка, жупан, каптан, штани, пояс, бриль, шапка, чоботи, постолои, личаки)

6. Що входить до складу жіночого українського народного одягу? (сорочка, спідниця, фартух, пояс, віночок, хустка, очіпок, свитка, жупан, корсетка, кожух, черевики, постолои, личаки).

7. Кількість квітів в українському віночку? (13)

8. Скільки стрічок в українському віночку? (13)

9. Які квіти використовуються у віночку? (Ружа, мальва, мак, безсмертник, деревій, любисток, волошка, ромашка, вусики хмелю, цвітом калини, яблуні, вишні).

10. Якого кольору стрічки використовують у віночку? (світло – коричнева, 2 жовті, світло – зелена, темно – зелена, синя, блакитна, оранжева, фіолетова, малинова, рожева, 2 білі).

11. Що за рослина вважалась на Україні символом надії або розлуки? Її плодами оздоблюють коровай та гільце. (Калина).

12. Освячена, вона зберігалася в хаті й широко застосовувалася як лікувальний засіб і як оберіг. Побутувало повір'я: де вона є не вдарить блискавка, вона перепиняє дорогу в дім нечистій силі, особливо відьмам. Що це за рослина? (Верба).

13. За стародавніми переказами, ластівка вилікувала своїх осліплених пташенят соком цієї рослини. Тому одна із її назв - ластівчине зілля. Широко використовуються її лікувальні властивості. До речі, це єдина на Україні рослина із соком оранжевого кольору. Назвіть її. (Чистотіл).

14. Ця квітка, за легендою, може не лише приспати, а й провіщати. Жодна зла сила не підступиться, якщо висушену квітку носити з собою. Якщо її покласти під ріг будинку, то в домі завжди будуть злагода і мир. Що це за квітка? (Сон – трава).

Зупинка «Відчуття»

На зупинці «Відчуття» розміщена скриня, в якій знаходяться різні предмети природного походження (овочі, фрукти, жолудь, горіх...). Один з учасників команди повинен на дотик визначити, що знаходиться в скрині. Кожна правильна відповідь 1 бал.

Зупинка «Мрія»

Зупинка «Мрія» дає можливість вихованцям поринути в свої мрії та викласти їх на папері. За допомогою олівців, вирізок, картинок потрібно зобразити на папері формату А 1 парк своєї мрії. Плакат оцінюється членами журі від 1 до 10 балів.

Зупинка «Агітаційна»

На зупинці «Агітаційна» учасники команди повинні видати агітаційний буклет на самостійно обрану тему екологічного спрямування. Буклет оцінюють журі від 1 до 10 балів.

Зупинка «Здоров'я»

На зупинці «Здоров'я» на учасників естафети чекає відповідальне завдання , де вони повинні вказати позитивні та негативні фактори, які впливають на здоров'я людини. Кожна відповідь оцінюється в 1 бал.

Команди здають свої залікові картки членам журі. Підведення підсумків естафети та нагородження переможців.

